

PEYZAJ TASARIMLARI AÇISINDAN İYİLEŞTİRİCİ VE TERAPİ BAHÇELERİ

Healing and Therapy Gardens in Regard to Landscape Designs

Madina GENEZA^{1*}

¹ Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 07070, Antalya, Türkiye, Orcid No: 0009-0003-8094-4529

Makale Bilgisi

Makale Geçmişi:

Geliş	07.06.2024
Düzeltilme	20.07.2024
Kabul	01.08.2024

Anahtar Kelimeler:

Şifa
İyileştirici Bahçeler
Terapi Bahçeleri
Hastane Bahçeleri

ÖZ

Son yıllarda, doğa ve doğal alanların insanların sağlığı üzerindeki olumlu etkileri birçok bilim insanı tarafından tespit edilmiştir. Bu nedenle, yapısal çevrenin insan sağlığı üzerindeki etkileri giderek önem kazanmış ve "iyileştirici bahçe" kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavram, peyzaj mimarlığı alanında yeni bir hareket etkisi oluşturmaktadır. Bu çalışma, peyzaj tasarımında farklı yaklaşımlar arasında, özellikle hastaların tedavisine önemli katkı sağlayan iyileştirici ve terapi bahçelerinin dünya genelindeki farklı örneklerini ve tasarım ilkelerini incelemeyi amaçlamaktadır. Böylece, hastaneler için iyileştirici bahçeleri ve terapi bahçelerinin kentsel açık-yeşil alan sistemine entegrasyonu için alternatifler geliştirilmiştir. Bu çalışmada, dünya genelindeki hastanelerde bulunan ve öne çıkan özelliklere sahip beş iyileştirici bahçe örneği, peyzaj tasarımı ve planlama kriterleri açısından değerlendirilmiş ve bu bahçelerin belirgin özellikleri ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda, iyileştirici bahçelerin tasarımı için öne çıkan kriterler sunulmuştur. Sonuç olarak, özellikle hastane bahçeleri için "iyileştirici bahçe" yaklaşımının geliştirilmesine ve bu yaklaşımın daha geniş çapta uygulanmasına katkı sağlamaktadır. Bu çalışma, hastaneler için iyileştirici ve terapi bahçelerinin kentsel planlama ve tasarım süreçlerinde nasıl entegre edilebileceğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Article Info

Article History:

Received	07.06.2024
Revised	20.07.2024
Accepted	01.08.2024

Keywords:

Healing
Healing Gardens
Therapy Gardens
Hospital Gardens

ABSTRACT

In recent years, the positive effects of nature and natural environments on human health have been recognized by many scientists. Consequently, the effects of the built environment on human health have become increasingly important, leading to the emergence of the concept of "healing garden." This concept is creating a new movement in landscape architecture. This study aims to examine different examples and design principles of healing and therapy gardens with regard to different landscape design approaches. For this aim, 5 examples of healing gardens with outstanding characteristics of hospitals from the world were evaluated in terms of landscape design and planning criteria such as space organisation, security, lightning and in particular plants used. The results showed the deconstructive and therapeutic gardens that make an important contribution to the treatment of patients where native plants with medicinal and therapeutic properties play an important role. For the integration of healing and therapy gardens for hospitals into the open-green space systems, new planning and design alternatives will be helpful in urban planning processes.

* Corresponding author.

To Cite This Article: Geneza, M. (2024). Peyzaj Tasarımları Açısından İyileştirici ve Terapi Bahçeleri. *Akdeniz University Journal of The Faculty of Architecture*, 3(2): 137-158

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

1. GİRİŞ

Kentlerdeki açık ve yeşil alanlar ile kent parkları, başta çevre ve yaşam kalitesi olmak üzere fiziksel, sosyal, psikolojik, ekolojik ve ekonomik açılardan insan yaşamına çok yönlü katkılar sağlamaktadır. [Yılmaz \(2017\)](#) yeşilin huzur verici tonlarının yanı sıra canlı ve çekici renklerle bezenmiş doğal alanların, insanlara sevinç, mutluluk, enerji ve yaşam arzusu aşıladığını belirtmektedir. Bu tür ortamların stresi azaltarak, psikolojik ve ruhsal açıdan rahatlama sağladığı vurgulanmaktadır.

Kentsel açık yeşil alanlar incelendiğinde, parklar, spor alanları, çocuk oyun alanları, fuar alanları, kıyı alanları, ormanlar gibi farklı niteliklerde olabilmektedir. Planlamanın önceliklerinden olmakla birlikte, yeşil alanların çeşitliliği ve kent halkının bu alanlardan yararlanma durumu söz konusu kentin konumu, doğal yapısı ve kent gelişimine bağlı olarak değişebilmektedir.

Diğer yandan kentler barınma, istihdam, sağlık, eğitim ve ticaret gibi çoklu hizmetlerin karşılandığı insan yerleşimleridir. Kentsel hizmetler içinde hastaneler başta olmak üzere sağlık tesis alanları insanların fiziksel, psikolojik ve duygusal açıdan tedavilerinde önemli bir konuma sahiptir. [Özdemir ve Çelik Cengiz \(2018\)](#)'e göre hastaneler, bireylerin yaşamları boyunca fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlıklarını iyileştirmek amacıyla başvurdukları sağlık kurumlarıdır. Bu kurumlar, hastalarla ilgilenme, profesyonel hizmetler sunma, tıbbi bakım sağlama ve tesisleri kullanma imkanı sunmaktadır. Ancak, hastane ortamı ister hasta ve ziyaretçi, ister sağlık personeli olsun, genellikle fiziksel, psikolojik ve davranışsal açıdan olumsuz etkiler yaratabilir ve/veya stresli bir deneyime sebep olabilir. Bu kapsamda, olumsuzlukların azaltılmasında özel yaklaşımlara sahip yeşil alanlar ve bahçeler önemli bir potansiyel sunmaktadır. Dolayısıyla peyzaj tasarımına konu olan alanlardan biri olan hastane bahçelerinde peyzaj tasarımı yaklaşımlarının titizlikle ele alınması gerekir.

[Pirli \(2020\)](#)'e göre, tasarımda yenilikçi bir yaklaşım benimseyerek, insanların negatif 'hastane' algısını değiştirmek ve psikolojik sınırlarını yumuşatmak mümkündür. Bu bağlamda, hastane planlamasındaki mevcut eğilimler, artan bir şekilde hasta ve insan odaklı konseptleri tercih etmektedir. Böylece, hastanelerin tüm kullanıcı grupları için fiziksel, duygusal ve ruhsal rahatlık sağlayan tedavi alanları olarak oluşturulmasının önemi vurgulanmakta ve bu vurgu yalnızca hastane içi değil, dışındaki alanlar içinde geçerlidir.

Doğa ve doğal alanların insanlar üzerindeki olumlu etkileri birçok bilim insanı tarafından doğrulanmıştır. Son yıllarda, yapısal çevrenin insan sağlığı üzerindeki etkileri büyük ilgi

görmüş ve bu bağlamda "iyileştirici bahçe" kavramı geliştirilmiştir. İyileştirici bahçeler, peyzaj mimarlığı alanında yeni bir hareket olarak önem kazanmıştır ([Demirkan, 2019](#)). [Yılmaz \(2017\)](#)'a göre hastane bahçelerindeki doğal alanların, hastane ortamındaki bireyler üzerinde ağrı ve semptomları azaltma, ilaç kullanımını düşürme, gerginlik ve stresi azaltma gibi etkilerinin araştırmalarla kanıtlandığı belirtilmektedir. Ayrıca, zihinsel sağlık tedavisi gören hastalarda da rahatlama, sosyalleşme ve özgüven kazandırma açısından bu alanların büyük önem taşıdığı anlaşılmıştır.

İnsan ve yapılı çevre arasında sürdürülebilir bir bağ kurmaya maçlayan peyzaj mimarlığı uygulamaları içinde, sağlık alanlarında duyu bahçeleri, terapi bahçeleri gibi çözümler önemli yer tutmaktadır. Söz konusu tasarım çözümleri kent parklar kapsamında ele alınabileceği gibi özellikle sağlık hizmetinin verildiği hastanelerde kullanıcının doğrudan erişimi açısından çok daha etkili fayda sağlayacak ve tedavi süreçlerine olumlu katkı sunacaktır.

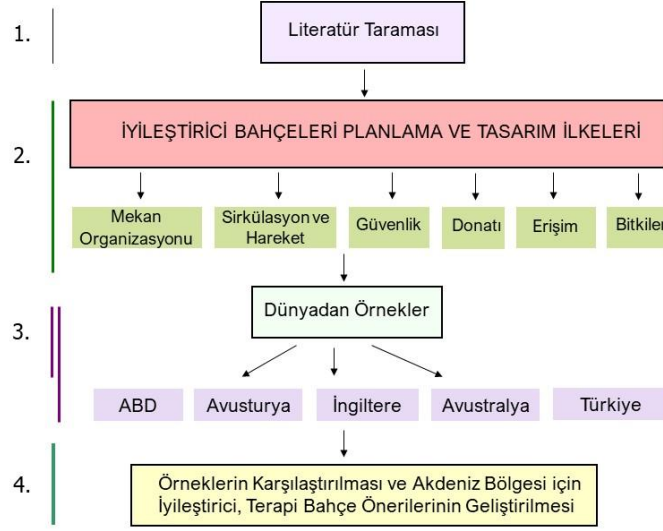
Bu çalışma, peyzaj tasarımında farklı yaklaşımlar arasında, özellikle hastaların tedavisine önemli katkı sağlayan iyileştirici ve terapi bahçelerinin dünya genelindeki çeşitli örneklerini ve tasarım ilkelerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, mekan tasarımının yanı sıra renk, form gibi tasarım unsurları ile yapısal ve bitkisel peyzaj elemanlarının yerleşimi ve bitkilerin seçim ve kullanım ilkeleri de ele alınacaktır. Çalışmanın sonuçları, dünya genelinden örneklerin peyzaj tasarımı ve planlama açısından değerlendirilmesini sağlayacak ve hastaneler için iyileştirici bahçeleri ve terapi bahçelerinin kentsel açık-yeşil alan sistemine entegrasyonu için alternatifler geliştirecektir. Bu sayede, peyzaj tasarımı açısından yeni yaklaşımlar ve fikirler ortaya konarak hastane çevresindeki yaşam kalitesini artırmaya yönelik çözümler sunulması hedeflenmektedir.

2. MATERYAL VE METOT

Peyzaj tasarımındaki farklı yaklaşımlar ışığında terapi bahçelerinin inceleneceği çalışma dört aşamada yürütülmüştür ([Şekil 1](#)). Çalışmanın ilk aşamasında peyzaj tasarımındaki çeşitli yaklaşımlar, bahçe tipolojileri ve özellikle iyileştirici ve terapi bahçeleri kavramı ile tarihçesi, olumlu etkileri, hastane kurumlarındaki kullanımı konularındaki mevcut çalışmalar incelenmiştir.

İkinci aşamada iyileştirici, terapi bahçeleri peyzaj tasarımı ve planlaması açısından değerlendirilmiş ve iyileştirici bahçesindeki tasarım, planlama ve kullanım ilkeleri ve kriterleri ortaya koyulmuştur. Tanımlanan bu ilkelerden yola çıkarak, [Şekil 2](#)'de konuları gösterilen

üçüncü aşamada farklı ülke örnekleri üzerinden hastanelerde tedavi süreçlerinde öne çıkan iyileştirici ve terapi bahçeleri detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Şekil 1. Çalışma yöntemi akış şeması

Figure 1. Working method flow chart

Dördüncü aşamada Avusturya'dan Klinik Floridsdorf Hastanesi, Avustralya'dan New Lady Cilento Çocuk Hastanesi, İngiltere'den Harefield Hastanesi, ABD'den Yale New Haven Smilow Kanser Hastanesi ve ülkemizden Kocaeli Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bahçesi seçilmiş olup seçilen iyileştirici bahçe örnekleri peyzaj tasarımı ve planlama kriterleri açısından değerlendirilmiştir. Daha sonra öne çıkan özellikleri ortaya koyulmuş ve bulgular ışığında elde edilen verilere dayanarak, iyileştirici bahçeler için öne çıkan tasarım kriterleri sunulmuştur.

Şekil 2. Seçilen iyileştirici bahçelerin bulunduğu ülkelerin konumu (ABD, İngiltere, Avustralya, Avusturya).

Figure 2. Distribution of selected healing gardens on the map (USA, England, Australia, Türkiye, Austria).

3. BULGULAR

3.1. İyileştirici Bahçeleri Planlama ve Tasarım İlkeleri

İyileştirici Bahçeleri (İng. healing gardens) sağlık bulma amacıyla özel olarak tasarlanan mekanlar arasında yer almakta olup bu bahçeler, fiziksel ya da psikolojik sorunları olan hastaların bedensel, zihinsel ve ruhsal güçlenmelerine katkı sağlamak, acı, ağrı ve stresi hafifletmek amacıyla oluşturulan alanlar olarak tanımlanmaktadır ([Arslan ve Ekren, 2017](#)).

Amerikan Hortikültürel Terapi Birliği ([AHTA, 2023](#))'ne göre ise iyileştirici bahçeleri, yeşil bitkiler, su ve doğanın diğer unsurlarını içeren yeşil odaklı alanlar olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak hastane ve sağlık alanlarının yakınında tasarlanan bu alanlar, terapötik bahçeler, hortikültürel terapi bahçeleri ve restoratif bahçeler gibi alt kategorilere ayrılmaktadır.

İyileştirici bahçeler incelendiğinde:

- Hastaların kendi iyileştirici potansiyellerini keşfetmelerine yardımcı olabilecek,
- Zorlu ve yorucu tedavi süreçlerinde hastalara motivasyon ve moral desteği sağlayabilecek,
- Hastane personeli ile hastaların ortaklaşa fiziksel terapi ve bahçe terapisi yapmalarına imkan verebilecek,
- Hastane personelinin iş stresinden arınarak rahatlamasına katkıda bulunabilecek,
- Hasta ve ziyaretçilere, hastane atmosferi dışında sakinleştirici bir ortam sağlayabilecektir ([Demirkan, 2019](#)).

Sağlık alanlarının tasarımında birçok kriter göz önünde bulundurulmaktadır. Bu alanlar, hem insan sağlığına doğrudan etki eden hem de kamusal kullanım alanlarına dahil olduğu için, duysal ve fiziksel unsurların rolüne özen gösterilmelidir. Alanlar, hem kullanım amacına uygun olmalı hem de ortak kullanım için pratik ve işlevsel özellikleriyle öne çıkmalıdır ([Turgay, 2021](#)).

3.1.1. Mekan Organizasyonu

Tasarım Alanının Çeşitliliği: Tedavi amaçlı tasarlanan bu alanlar doğal mekanlar, monotonluktan uzak ve çeşitli duyuşsal deneyimlere sahip olmalıdır. Bu tür alanlar, sağladıkları zengin duyuşsal uyarımlar ile kullanıcıların dikkatini doğal çevreye çekerek, kişilerin endişe ve streslerinden uzaklaşmalarına yardımcı olmakta ve bu nedenle, mekanların seçimi ve düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır ([Sachs, 1999](#)).

Mekanların büyüklüğü ve organizasyonu: Kuramsal temeller bölümünde belirtildiği gibi, küçük alanlar geniş alanlara kıyasla daha fazla tercih edilmektedir. Hastane bahçesinde tasarlanacak bir iyileştirici bahçesinde, geniş ve açık alanlar yerine, kaybolmuşluk hissini engelleyen ve diğer kullanıcılarla daha rahat iletişim kurmayı sağlayan küçük mekanlar oluşturmak önemlidir. Bu küçük alanlar, hastaların ilgisini çekecek şekilde kolay erişilebilir ve uygun bitkilendirme ile tasarlanmalıdır ([Keçecioglu, 2014](#)).

Ortak alanların oluşturulması: Hastaların, aile üyeleri ve yardımcı personelle zaman geçirebilecekleri ortak alanlar oluşturmak, sosyalleşme ve iletişim açısından büyük önem taşımaktadır. Ortak kullanım alanları, insanları bir araya getirerek sosyalleşmeyi teşvik eder ve iyileştirici bahçeleride bu kapsamda büyük önem taşır. Bu alanlar bir meydan olabileceği gibi bir kafeterya da olabilir ([Sachs, 1999](#)).

Çevreden gelen uyarımların minimize edilmesi: Bahçelerde pozitif uyarıcılar kadar negatif uyarıcılar da bulunabilir. Bu olumsuz etkileri ortadan kaldırmak esastır. Eğer dışarıdan gelen cadde gürültüsü, trafik, egzoz dumanı ve yapay aydınlatma gibi negatif unsurlar engellenemiyorsa, bahçede kişinin dikkatini dağıtabilecek kapalı alanlar tasarlanmalıdır. Sessiz alanlar, kullanıcıların tercih etme nedenlerinden biridir. Ayrıca, aktif kullanım alanlarının pasif kullanım alanlarından ayrılması da büyük önem taşımaktadır ([Marcus, 2007](#)).

Kot farkıyla mekan yaratılması: Arazi formundaki kot değişiklikleri, keşfetme arzusunu uyandırabilir ve alçak ama dik bir tepe, tırmanma ve manzara izleme isteğini artırabilir. Bu sebeple, bahçede çeşitli zeminlerde ve kotlarda odacıklar şeklinde mekanlar oluşturmak ve bu alanları bitkisel unsurlarla sınırlandırmak, hastaların ilgisini çekebilir ([Keçecioglu, 2014](#)).

3.1.2. Sirkülasyon ve Hareket

Egzersize teşvik etmesi: İyileştirme bahçesi, özellikle hastalar için farklı mekanlar ve deneyimler sunarak hareketi teşvik etmelidir. Örneğin, bina dışında yer alan bir su bahçesi, aromatik bitkilerle dolu bir alan veya ağaçlık bir bölge gibi çeşitli hedefler oluşturulabilir. Bu

alanları birbirine bağlayan uygun koşullara sahip yollar, kullanıcıları hareket etmeye teşvik eder. Dolayısıyla, bu yolların hastaların bahçede dolaşımını kolaylaştırması, hastaların bahçeye adapte olmalarını ve ruhsal olarak iyileşmelerini destekler ([Akpınar Külekçi ve Sezen, 2020](#)).

Oturma-dinlenme alanları: Dış mekanda yürüyüş yolları boyunca yerleştirilen oturma ve dinlenme alanları, bu alanların tampon bitkilerle çevrelenerek oluşturduğu sürprizli mekanlar, hastaları yürüyüşe teşvik etmektedir. Sirkülasyon ağı ve bu ağ üzerindeki oturma-dinlenme alanlarının bitkilendirme ve üst örtü elemanlarıyla güneş-gölge dengesini sağlayacak şekilde tasarlanması, konfor ihtiyaçlarını karşılamada etkili olmaktadır ([Sachs, 1999](#)).

Ayrıca, geniş görüş açısına sahip alanlar, manzara noktaları ve tepelik yollar boyunca yerleştirilmiş oturma alanları, hastaların doğanın estetiğine dalmalarını ve düşüncelere dalarak rahatlama teşvik eder. Bu tür oturma alanları, hastaların doğayla daha yakın bir ilişki kurmalarına ve iyileşme süreçlerine destek olabilecek adımlar atmalarına yardımcı olabilir.

Yolların formu: Araştırmalar, kıvrımlı yolların düz yollara göre daha çok tercih edildiğini ve merak uyandırdığını göstermektedir. Ayrıca, bitkisel tasarımla ışık ve gölge oyunları yaratmak ve geniş manzara açıları sunmak, alan geçişlerini daha cazip hale getirebilir. Bununla birlikte, yol genişliği de kritik bir faktördür. Çok geniş yollar, insanların doğayla olan bağlantılarını kaybetmiş gibi hissetmelerine yol açabilir, çünkü bu yollar doğayla fiziksel teması azaltabilir ([Kaplan vd., 1998](#)).

3.1.3. Güvenlik

Aydınlatmanın önemi: Hastane kampüsünde her alanın yeterli aydınlatmaya sahip olduğundan emin olunmalıdır. Dış mekanlarda (çatı, teras, bahçe, iç avlu gibi) bireylerin birbirlerini tanıyabilmelerini sağlayacak tutarlı bir aydınlatma sağlanmalıdır. Giriş alanları, yaya geçitleri, odak noktaları ve meydanlar gibi bölgelerin belirgin hale gelmesi için güçlü bir şekilde aydınlatılması gerekmektedir. Özellikle geceleri ve kış aylarında erken kararan hava koşullarında, hastaların bahçede güvenle zaman geçirebilmeleri ve personelin endişe duymadan rahatça dolaşabilmesi için yaya yolları ve oturma alanlarının iyi aydınlatılması önemlidir ([Keçecioglu, 2014](#)).

Kontrol noktaları: Hastalara yeniden kontrol duygusu kazandırmak amacıyla bahçe içinde çeşitli mekanlar sunularak zaman geçirme imkanları sağlanmaktadır. Ancak, sağlık personelinin gözetiminde dışarıya çıkan hastaların dış mekanı keşfederken, personel odasından, kontrol noktalarından veya kameralarla kolayca izlenebilir olması oldukça önemlidir. Bu

sayede, herhangi bir güvenlik sorunu ya da acil durum oluştuğunda, hastalara hızlı ve etkili müdahalede bulunulabilir ([Altimier, 2004](#)).

Bitkisel güvenlik: Bitkilerin bazı bölümlerinin toksik, dikenli veya yapraklarının sivri olması gibi özelliklerinden dolayı hastalara zarar verebilecek türlerin kullanılmaması önem arz etmektedir. Hastalar, bitkileri tanımak için fiziksel temas kurabilirler. Ayrıca, kaşıntıya neden olan bitkiler veya istenmeyen faunaların (örneğin, arılar) hastalarda alerjik reaksiyonlara yol açabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle, bitkisel tasarımda kullanılacak her bitki türünün hastaların güvenliği dikkate alınarak özenle seçilmesi gerekmektedir ([Akgün, 2018](#)).

3.1.4. Erişim

Fiziksel ve görsel erişilebilirlik, tüm kullanıcılar için temel bir haklıdır. Bu nedenle, iyileştirici bahçelerde erişilebilirlik kriterleri yılın her dönemi ve günün her saati göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır. Dış mekanlar, sadece güzel havalarda değil, yağmurlu ve soğuk günlerde de kullanılabilir olmalı ve hareketi teşvik eden donanımlarla desteklenmelidir. Mevsimlere bağlı gereksinimler düşünülerek konfor şartları sağlandığında, erişilebilirlik artar. Ayrıca, hasta gruplarının tüm alanları gezmesine izin verilmediğinde, bu gruplara özel açık alanlar veya dış mekan odaları oluşturulması, hastaların dışarı çıkmalarını engellemeden ancak alanlarını belirleyerek kullanımlarını desteklemek açısından önemlidir. Bu düzenleme, hastaların dış mekan deneyimini kısıtlamadan, güvenli ve sınırlı bir alan içinde rahatça vakit geçirmelerini sağlayacaktır ([Kaplan vd., 1998](#); [Sachs, 1999](#)).

Yaya yollarının özellikleri: Hastane bahçesindeki yürüme alanları ve zemin kaplamaları, fiziksel ulaşımı kolaylaştırmak için büyük öneme sahiptir. Yaya yolları, herkesin rahatça kullanabileceği şekilde basit, güvenli ve sakin olmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanan hastaların yanı sıra sedye ile taşınan hastalar için de rahat geçiş sağlayacak şekilde geniş olmalı ve uygun zemin kaplaması seçilmelidir. Bu nedenle, yaya yolları en az 1 metre genişliğinde olmalı ve %5 eğime sahip olmalıdır ([Arslan ve Ekren, 2017](#)).

Oda pencereden manzarası: Bazı hastalar, sağlık durumları nedeniyle dışarı çıkamamakta ve dış ortamla temas etmeleri riskli olabilmektedir. Bu nedenle, bu hastaların da dış ortamla bağlantı kurabilmesi önemlidir. Pencerelelerin, mümkünse balkon veya terasların, bahçeye veya doğal bir alana bakacak şekilde geniş olması, hastaların zihinsel olarak dış dünyayla bağlantı kurabilmelerine yardımcı olabilir. Pencereleler, iç mekan ile dış mekan arasındaki en önemli bağlantıyı sağlamakta olup yeterli sayıda olmaları, odaların hem hastalar

hem de hastane personeli için yeterince aydınlatılmasını ve havalandırılmasını sağlar ([Chang ve Chen, 2005](#)).

Dikkati toparlayacak uyaranlar: Bitkisel ve yapısal unsurlarla yapılan tasarımlar, bireylerin tercihlerini şekillendirir. Doğayla farklı şekillerde etkileşim kurmak, hayal gücünü harekete geçirir ve kullanıcıların bahçeyi nasıl algıladıklarını değiştirir. Bu sebeple, bina içinde bahçeye farklı açılardan bakan koridorlar, odalar, lobiler ve bahçe içinde farklı perspektifler sunan oturma alanları ve yollar önemlidir. Bu unsurlar, hastaların bahçeyi keşfetmelerini teşvik edebilir ve iyileşme süreçlerine olumlu katkıda bulunabilir ([Kaplan vd., 1998](#); [Sachs, 1999](#)).

3.1.5. Donatı Elemanları

Bahçede kullanılacak donatıların seçimi büyük bir titizlik gerektirmektedir. Bu seçimde, dayanıklılık ve sağlık gibi faktörler önem arz etmektedir. Kullanıcıların rahatça kullanabileceği antropometrik ve ergonomik ölçülere uygun donatılar tercih edilmelidir. Ayrıca, tek başına veya grup halinde oturma imkanı sunabilen donatı elemanlarının kullanılması da faydalı olacaktır ([Keçecioglu, 2014](#)).

Hastanelerde sıkça karşılaşılan kent mobilyaları arasında satış büfeleri, danışma birimleri, çöp kovaları, aydınlatma elemanları, bilgilendirme ve işaret levhaları, banklar gibi unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar, yaya trafiğini engellemeyecek şekilde ve tekerlekli sandalye, değnek gibi kullanımlara uygun olarak seçilmeli ve yerleştirilmelidir. Bu tür unsurların seçimi, hastaların ve diğer kullanıcıların güvenliği ve konforu açısından büyük önem taşımaktadır. Etkili bir şekilde planlanmış ve yerleştirilmiş kent mobilyaları, hastane ortamında daha olumlu bir deneyim yaşanmasını sağlayabilir ([Sağlık, 2010](#)).

Kullanıcıların bahçeye çıkmasını engelleyen bir başka faktör ise iklim koşulları olabilir. Güneş, rüzgar, soğuk, yağmur, kar gibi iklimsel etkenler kullanıcıları rahatsız edebilir. Bu nedenle, bu faktörlerin etkilerini en aza indirmek için gerekli önlemler alınmalı ve korunaklı mekanlar oluşturulmalıdır ([Uslu, 2008](#)).

Bahçenin kullanımını kolaylaştırmak için işaret ve bilgilendirme levhaları da önem taşımaktadır. Bu levhaların kolayca görülebilir ve anlaşılabilir olması gerekmektedir. Harita üzerinde vurgu noktaları belirtilmeli, yolların ayırım noktaları net bir şekilde işaretlenmelidir. Bu düzenlemeler, bahçenin daha kolay anlaşılmasına ve kullanılmasına olanak sağlayacaktır ([Kaplan vd., 1998](#)).

3.1.6. Bitki Seçimi

Bitkiler, uzun vadeli tedavi ve bakım süreçlerinde, iyileşmeyi teşvik ederek tüm duyuları harekete geçirirler. Bu etkiler arasında artan özgüven, sosyal iletişim becerilerinin gelişmesi, kendi yiyeceklerini yetiştirmenin verdiği haz ve mutluluk, doğa ve yaşamla kurulan güçlü bağlantı gibi faktörler sayılabilir ([Serez, 2011](#)).

Bitki seçimi yapılırken, bitkilerin kültürel veya belirli yaş grupları arasında kutsal veya özel anlamları olup olmadığı araştırılmalıdır. Ayrıca, bazı bitkilerin tıbbi değeri bulunmakta olup, bu tıbbi ve iyileştirici etkiler göz önünde bulundurulmalıdır. Mevsimsel değişikliklerin fark edilmesi de önemlidir çünkü bu değişimler, kullanıcıların doğayla daha derin bir bağlantı kurmalarına yardımcı olabilir ([Akgün, 2018](#)).

Araştırmalar ([Akgün, 2018](#)), iyileştirici bahçelerinde kullanılacak bitki tür seçimlerinde göz önünde bulundurulması gereken bazı kriterleri belirlemiştir. Bu kriterler şunlardır:

- Bahçe düzenlemesinde, insanların beş duyusuna hitap eden bitkilerin estetik kaygılar yerine seçilmesi önemlidir.
- Zihinsel engelli ve çocukların kullanacağı bahçelerde, zehirli ve dikenli bitkilerden kaçınılmalıdır.
- Alerjik reaksiyonlara neden olabilecek bitkilerden kaçınılmalı ve tıbbi, aromatik bitkiler tercih edilmelidir.
- Arılar ve zehirli böcekleri çekmeyecek bitkiler tercih edilmelidir.
- Hastalıklara ve böceklere karşı dirençli doğal bitkiler tercih edilmelidir.
- Mevsimlik çiçekler veya kısa boylu bitkiler için bitki kasaları kullanılmalı ve zeminde uygun yükseklikte konumlandırılmalıdır.

[Akpınar Külekçi ve Sezen \(2020\)](#) ise bitkilerin iyileştirme özelliklerini detaylandırarak, iyileştirici bahçelerinde kullanılacak bazı bitki türlerini şu şekilde özetlemiştir:

- *Hamamelis sp.* (Cadı fındığı, hazel) ve *Sarcococca sp.* (Parfüm Kutusu Çiçeği): Bu bitkiler kışın sonunda çiçek açar ve hoş kokularıyla girişleri etkileyici hale getirebilir.
- *Rosmarinus officinalis* (Biberiye): Herdem yeşil ve kokulu olan biberiye tercih edilen bir bitkidir.

- *Syringa vulgaris* (Leylak türleri): Yazı çağrıştırır ve sağlıklı büyüme alışkanlıkları yaşlılar tarafından takdir edilir.
- *Acer japonicum* (Japon akçaağacı): Parlak kırmızı yapraklarıyla sonbaharda geçmişi hatırlatır.

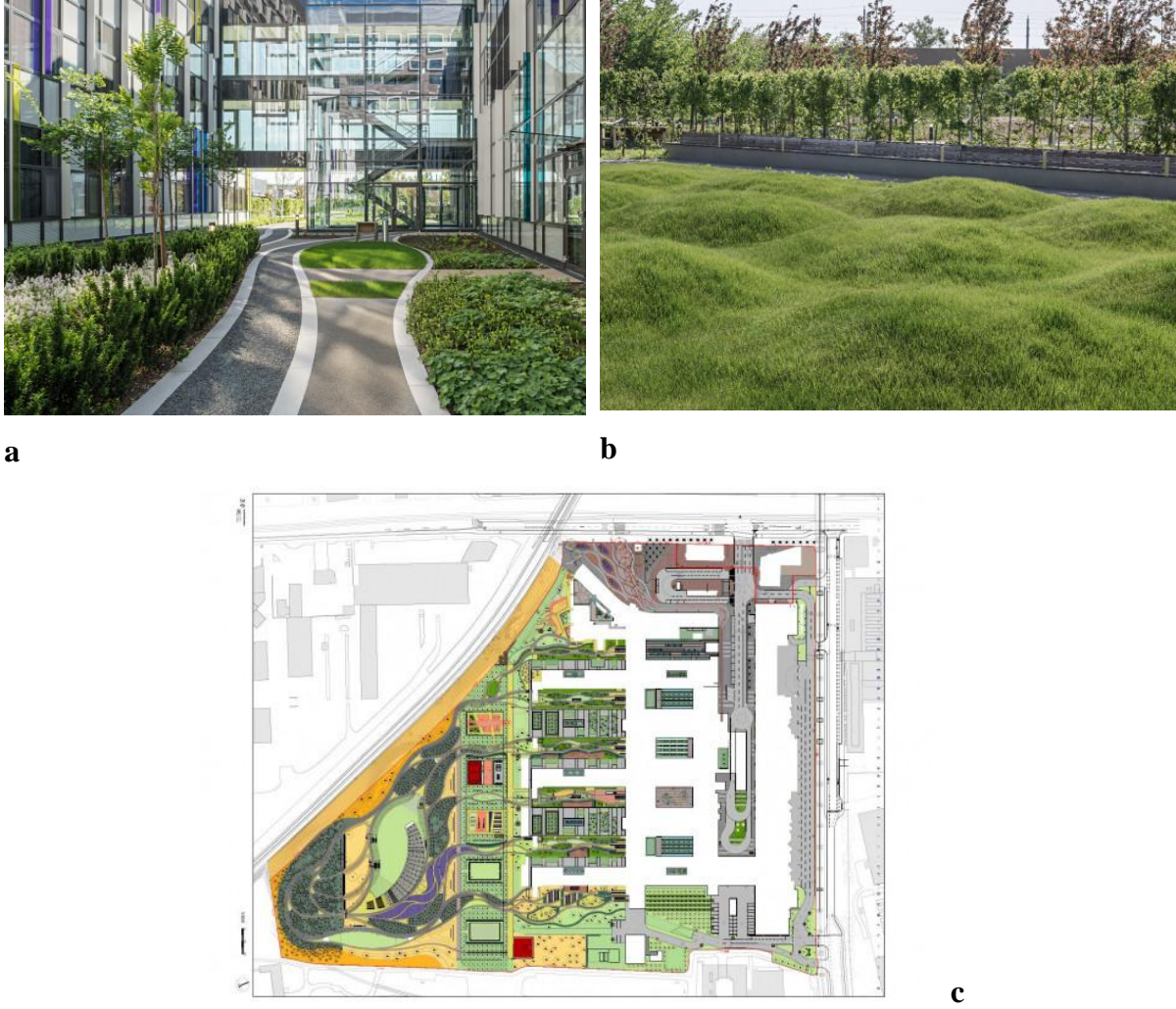
3.2. Dünyadan İyileştirme Bahçeleri Örnekleri

Sağlık alanlarını planlamak ve tasarlamak büyük bir titizlik ve dikkat gerektirmektedir. Bu tasarımlar sadece mimari becerilerle sınırlı kalmaz, aynı zamanda insan psikolojisi ve davranışıyla ilgili de derinlemesine bilgi gerektirir. Başarılı tedavi deneyimleri ve olumlu sonuçlar elde etmek için, sağlık alanları planlanırken geniş kapsamlı araştırmalar ve analizlerin yapılmalıdır.

Sağlık alanları için geleneksel tasarımlarda genellikle mekânın işlevi öne çıkarılmıştır. Ancak günümüzde, çağdaş tasarımların yaygınlaşmasıyla birlikte mekânın işlevinin yanı sıra insan psikolojisine olan etkileri de dikkate alınmaktadır. [Turgay \(2021\)](#)'a göre çağdaş tasarımlar, hastaneleri sadece işlevsel mekânlar olmaktan çıkararak, tasarımıyla birlikte modern rehabilitasyon merkezlerine dönüştürmektedir. Çalışmanın bu bölümünde dünyadaki başarılı iyileştirici bahçesi örnekleri (Klinik Floridsdorf- Avusturya, New Lady Cilento Children's Hospital- Avustralya, Harefield Hospital- İngiltere, Kocaeli Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bahçesi- Türkiye ve Yale New Haven Smilow Cancer Hospital - ABD) öne çıkan özellikleri ile paylaşılmıştır.

3.2.1. Klinik Floridsdorf Hastanesi/ Viyana/ Avusturya

İyileştirici bahçeleri, bir öncü proje olarak kabul edilir. Avusturya'da bir hastane planlama sürecine kasıtlı olarak bir peyzaj bahçesi dahil edilmesi bir ilk olarak kaydedilmiş projedir. Martha Schwartz'ın orijinal konsepti, çeşitli terapi bahçelerini ve hareket rehabilitasyon merkezlerini, farklı uzunluklarda dolaşma yollarını içermektedir ([Şekil 3](#)). Hasta, hareket yetenekleri ve/veya ruh haline bağlı olarak gezilerini istedikleri gibi "yapılandırabilir". Hastanenin içinden başlayan yürüyüş yolları, bir yol ağı oluşturarak düzgün bir şekilde inşa edilmiştir. Bu yollar, terapi bahçelerine doğru ilerleyerek çim alanlar ve çayırırlıklar arasında uzanır ([IFLA, 2022](#)).

Şekil 3. Avusturya'daki Klinik Floridsdorf Projesi Şifa Bahçeleri: Yürüme yolları (a), İlginç Yüzey (b), Master Planı (c) ([IFLA, 2022](#))

Figure 3. Klinik Floridsdorf Project Healing Gardens in Austria: Walking Paths (a), Interesting Surface (b), Master Plan (c) ([IFLA, 2022](#))

3.2.2. New Lady Cilento Çocuk Hastanesi / Brisbane/ Avustralya

Brisbane şehir merkezinde yer alan yeni Lady Cilento Çocuk Hastanesi, on bir şifalı bahçeyi bünyesinde barındırarak yeni tasarım yaklaşımlarının öncülerinden biri olmaktadır. Bu bahçeler, ana yollar, okullar ve mevcut hastane altyapısı gibi zorlu alanlarda dahi nasıl yüksek kaliteli, iyileştirici ortamlar sunabileceğimizi gösteren canlı bir örnektir ([Nieberler-Walker ve Reeve, 2016](#)).

Gizli Bahçe, yatılı kalan ebeveynler ve yakınlardaki yatan hasta birimlerindeki personel ve çocuklar için kullanılabilir dış mekan alanları sunmaktadır ([Şekil 4](#)). Bitişikteki Macera Bahçesi, tırmanma duvarı, basketbol potası ve tekerlekli sandalye eğitim rampası gibi iç tesislerle birlikte çeşitli oyun ve rehabilitasyon faaliyetleri sunmaktadır. Bu aktiviteler,

koordinasyon, güç ve güven oluşturmaya yardımcı olmaktadır. Ayrıca, *Zoysia tenuifolia* çimiyle kaplı geniş bir alanı ve arkasındaki eğimli binanın "yeşil çatısını" içerir. Bahçedeki asmalar, çalılıklar ve çimenli zeminler, doğanın ışığını, gölgesini ve dokusunu yansıtmak için özenle tasarlanmıştır (Boğa, 2015).

a

b

c

Şekil 4. New Lady Cilento Children's Hospital Bahçesi: Genel Görünüş (a), Oturma Alanı (b), Hastanenin Modeli (c) (Jones, 2016)

Figure 4. New Lady Cilento Children's Hospital Garden: General Appearance (a), Seating Area (b), Model of the Hospital (c) (Jones, 2016)

3.2.3. Harefield Hastanesi/ Londra/ İngiltere

Bowles & Wyer, Chelsea Flower Show'da Altın Madalya kazanmış olan Bahçe Tasarımcısı James Smith tarafından tasarlanan bu etkileyici bahçeyi, hastaların, ailelerinin, doktorların, hemşirelerin, psikologların ve mesleki terapistlerin yanı sıra diğer herkesin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak oluşturmuştur. Bahçenin merkezinde, personelin, hastaların ve ziyaretçilerin rahatça buluşabileceği eliptik bir buluşma alanı bulunmaktadır. Bu alanda, kokulu çiçeklere kolay erişim sağlayan, yerleşik oturma alanları ve tekerlekli sandalyeler için yer olan yükseltilmiş bir çiçek tarhı mevcuttur. Kavisli oturma grupları,

grupların rahatça oturup sosyalleşmesine veya sadece huzurlu bir şekilde dinlenmesine olanak tanımaktadır. Mahremiyet isteyenler için, ana yolların dışında küçük oturma alanları bitkiler arasına serpiştirilmiştir. Bu alanlar, tekerlekli sandalye kullananlar için uygun oturma ve dinlenme alanları sunmaktadır.

Çim alanlar ve bitkilendirme için kullanılan basamak taşları, genç ziyaretçiler için oyun unsuru sunmanın yanı sıra hastaların rehabilitasyonuna da yardımcı olmaktadır. Bahçenin amacı, tekerlekli sandalye kullanan veya yürüyerek erişen hastalar için bir geçiş alanı oluşturmaktır. Ancak yollar, gerektiğinde hastane yataklarına ulaşacak kadar geniş tutulmuştur (Şekil 5). Yol aydınlatması ve ağaç gölgeliklerine kadar uzanan üst ışıkların kombinasyonu, geceleyin bahçeye hayat vermektedir (Harefield Hospital, 2024).

Şekil 5. İngiltere’deki Harefield Hospital Projesinde Şifa Bahçeleri: Perspektif (a), Yürüme Alanları (b), Master Planı (c) (Harefield Hospital, 2024)

Figure 5. Healing Gardens in the Harefield Hospital Project in England: Perspective (a), Walking Areas (b), Master Plan (c) (Harefield Hospital, 2024)

3.2.4. Kocaeli Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bahçesi/Kocaeli/Türkiye

Bu alan Kocaeli'nin ilk Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bahçesi'dir. İzmit Belediyesi tarafından gerçekleştirilen "Temalı Bahçeler" projesi kapsamında hayata geçirilen Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bahçesi, Yenişehir Mahallesi'nde 2000 metrekarelik bir alan üzerine kurulmuştur. Bu bahçede 64 farklı bitki türü yetiştirilmiş ve peyzaj düzenlemeleri tamamlanmıştır. Ayrıca, bahçe içinde bitkilerin özelliklerini ve kullanımlarını anlatan bilgi tabelaları da ziyaretçilere rehberlik etmektedir ([Şekil 6](#)).

Şekil 6. Kocaeli Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bahçesi: Yürüme Yolları (a), Bilgi Tabelalar (b), Master Plan (c) ([Gölcük Haber, 2017](#))

Figure 6. Kocaeli Medicinal and Aromatic Plants Garden: Walking Paths (a), Information Signs (b), Master Plan (c) ([Gölcük Haber, 2017](#))

3.2.5. Yale New Haven Smilow Kanser Hastanesi/ Connecticut/ ABD

Smilow Kanser Hastanesi'nin yedinci katında, hastaların ve aile üyelerinin zevk alabileceği bir açık hava şifa bahçesi bulunmaktadır. Bu bahçe, ağaçlar, çalılar, bitkiler, küçük bir dere ve banklarla donatılmıştır (Şekil 7). Smilow Kanser Hastanesi'ndeki Şifa Bahçesi, hasta ve aile odaklı bakımın bir parçası olarak geliştirilmiştir ve doğanın iyileştirici gücünün farkındalığını artırmayı amaçlamaktadır. Bahçedeki manzara ve sesler, kaygı ve stresi azaltabilir ve hastaların fiziksel ve zihinsel sağlığına olumlu etkiler yapabilir. İlkbahar, yaz ve sonbahar, bahçeyi ziyaret etmek için ideal zamanlardır. Kışın, karların erimesi için taş zemin ısıtılmaktadır, bu da soğuk hava koşullarına rağmen ziyaretçilerin manzaranın tadını çıkarmasını sağlamaktadır (YNHH, 2024).

a

b

c

Şekil 7. Yale New Haven Smilow Cancer Hospital Bahçesi: İç Bahçe (a), Yürüme Yolları (b), Bitki Parteri (c) (YNHH, 2024)

Figure 7. Yale New Haven Smilow Cancer Hospital Garden: Inner Garden (a), Walking Paths (b), Plant Parterre (c) (YNHH, 2024)

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Doğanın insanların ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerindeki olumlu etkileri, iyileştirici bahçeleri fikrinin geçmişten günümüze farklı şekillerde gelişmesine yol açmıştır. Bu bahçeler, estetik kaygıların geri planda kaldığı ve daha çok terapi amaçlı kullanılan mekanlar olarak tanımlanmaktadır.

İyileştirme bahçeleri, doğanın sağladığı sakinleştirici, rahatlatıcı ve iyileştirici etkileri vurgulayan tasarımlara sahiptir. Bu bahçeler, stresi azaltmak, zihinsel ve duygusal refahı artırmak, fiziksel sağlığı desteklemek ve genel olarak yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla tasarlanmıştır. Bu amaçla, bahçelerde genellikle yeşil bitki örtüsü, su özellikleri, doğal malzemeler ve ergonomik oturma alanları gibi unsurlar kullanılmaktadır.

İnsanlar üzerinde doğanın iyileştirici gücünün anlaşılmasıyla birlikte, terapi bahçeleri kavramı dünya genelinde önemli bir konu haline gelmiş ve sağlık hizmetlerinin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Ancak ne yazık ki, terapi bahçeleri alanında yurtdışında görülen ilerleme ülkemizde akademik veya uygulamalı olarak gelişmediği görülmektedir.

Terapi bahçeleriyle ilgili akademik ve tasarım uygulama çalışmalarının yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, kamu kurumları ve özel sektörün terapi bahçelerinin faydaları konusunda bilgilendirilmesi ve bu alana bütçe ayırması gerekmektedir. Ayrıca, sivil toplum kuruluşlarının ve derneklerin bu alanda faaliyet göstermesi, terapi bahçelerinin ülkemizde daha yaygın hale gelmesine katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada, Avusturya'dan Klinik Floridsdorf Hastanesi, Avustralya'dan New Lady Cilento Çocuk Hastanesi, İngiltere'den Harefield Hastanesi, ABD'den Yale New Haven Smilow Kanser Hastanesi ve ülkemizden Kocaeli Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bahçesi ile seçilen iyileştirici bahçe örnekleri peyzaj tasarımı ve planlama kriterleri açısından değerlendirilmiş ve öne çıkan özellikleri ortaya koyulmuştur ve [Tablo 1](#)'de verilmiştir.

Çalışmada incelenen örnekler, hastaneler için iyileştirici bahçeleri ve terapi bahçelerinin nasıl planlanabileceği konusunda fikir verici olmuştur. Bu bahçelerin, hastaların ve sağlık çalışanlarının ruh sağlığını ve iyilik halini desteklemesi, tedavi süreçlerine olumlu etki yapması hedeflenmiştir. Ayrıca, bu bahçelerin kentsel açık-yeşil alan sistemine entegrasyonu, şehirlerdeki yeşil alanların artırılması ve doğayla iç içe yaşam alanlarının oluşturulması amaçlanmıştır.

Tablo 1. Dünyadan incelenen terapi bahçesi örneklerinin planlama kriterleri açısından öne çıkan özellikleri

Table 1. The outstanding features of the therapy garden samples examined from the world in terms of planning criteria

	Mekan organizasyonu	Sirkülasyon ve hareket	Güvenlik	Erişim	Donatı elemanları	Bitki seçimi
Klinik Floridsdorf/ Avusturya	Geniş çatı terasları, iç avlular ve atriumlar	Yürüyüşü teşvik eden doğal formlu yollar	Kontrollü giriş – çıkışlar ve güvenlik kameraları, etkin aydınlatma	Bahçeye hakim, bahçe manzaralı Odalar, koridorlar ve lobiler	Bahçedeki ahşap oturma alanları ve taş heykeller	Tıbbi ve aromatik bitkilerle özel tasarımlar
New Lady Cilento Children's Hospital/ Avustralya	Temalı bahçeler, Tasarlanmış personel dinlenme alanı	Çoklu oyun ve spor alanları	Giriş ve ortak kullanım alanlarında etkin aydınlatma, kontrollü oyun ve spor alanları	Ergonomik çocuk oyun alanları, tekerlekli sandalyeler için uygun yollar ve oturma alanları	Ahşap pergolalar, metal çerçeveli sütunlar, çatı ve dikey bahçe çeşitliliği	<i>Ficus hillii ile dikey bahçe ve Zoysia tenuifolia ile yeşil çatı</i>
Harefield Hospital/ İngiltere	Eliptik formlu ortak alanları ve bitkiler ile çevrili arasında küçük, gizli dinlenme alanları	Doğal formlu yollar ve alan içi sirkülasyon	Yollar ve ortak kullanım alanlarında etkin aydınlatma, bitkiler için koruma	Gerektiğinde hasta yataklarının geçebileceği geniş yollar	Geniş gölgelikler, tekerlekli sandalyelerin girebileceği sabit oturma alanları	<i>Galanthus sp., Narcissus sp., Fritillaria sp. ve Camassia sp. türleri</i>
Kocaeli Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bahçesi/ Türkiye	Ortak kullanılan meydan ve bitki parterleri ile çevrelenmiş geniş oturma alanları	Tıbbi - aromatik bitki bahçeleri ve dairesel formlu yollar	Kontrollü giriş, bitki parterleri ve yollarda etkin aydınlatma	Tüm kullanıcılara uygun yüzey kaplamalı ve genişlikte yollar	Yönlendirme, işaret ve bilgilendirme levhaları	Bahçede kullanılan 64 farklı tıbbi ve aromatik türü
Yale New Haven Smilow Cancer Hospital/ ABD	Güvenli alan çevresi, su öğeleri ve yüzeyli	Doğal formlu yollar üzerinde hakim manzaralar ve dinlenme alanların	Yeterli aydınlatma, cam duvar ile çevreli bahçe mekanı	Bahçeye manzaralı hasta odaları, tekerlekli sandalye kullanıcıları için uygun yollar	Manzaralı oturma alanları pergolalar ve dinlenme alanları	<i>Acer sp., İris sp., Rhododendron sp. bitki türleri</i>

Bütün bu dünya örneklerinden yola çıkarak Akdeniz bölgesindeki hastane bahçeleri için aşağıdaki önerileri geliştirmek mümkündür:

Bütün bu dünya örneklerinden yola çıkarak Akdeniz bölgesindeki hastane bahçeleri için aşağıdaki önerileri geliştirmek mümkündür:

- Bitkisel hastalıklara ve zararlılara karşı dayanıklı olan doğal bitki türleri tercih edilmelidir. Zihinsel engelli bireyler ve çocukların kullanacağı bahçelerde, zehirli ve dikenli bitkilerden kaçınılması gerekmektedir. Hastane çevresindeki hava kirliliğini azaltmak ve daha sağlıklı bir ortam yaratabilmek için hava kalitesini iyileştirecek bitkiler seçilmelidir. Bu kriterlerden yola çıkarak Akdeniz bölgesi için önerilen bitkiler şunlardır: Defne (*Laurus nobilis*), Kızılçam (*Pinus brutia*), Adi çitlembik (*Celtis australis*), Sığla ağacı (*Liquidambar orientalis*), Mersin (*Myrtus communis*), Kartopu (*Viburnum tinus*), Mor salkım (*Wisteria sinensis*), Lavanta

(*Lavandula officinalis*), Adaçayı (*Salvia officinalis*), Kekik (*Thymus vulgaris*), Biberiye (*Rosmarinus officinalis*).

- Hastaların ve ziyaretçilerin dinlenmelerine yönelik olarak, gölgeli oturma alanları oluşturulabilir. Ayrıca, yürüyüş yolları ve mini güneşlenme alanları gibi aktivite alanları tasarlanabilir. Bahçe, düzenli olarak topluluk etkinliklerine ev sahipliği yaparak, piknikler veya açık hava etkinlikleri için uygun alanlar sağlayabilir ve bu şekilde topluluk bağlarının güçlenmesine katkıda bulunabilir. Engellilerin rahatça hareket edebilmeleri için geniş yollar, düşük eğimli rampalar ve tekerlekli sandalye erişimine uygun düzenlemeler yapılabilir. Ayrıca, hastane bahçesinin bir bölümü çocuklar için oyun alanı olarak düzenlenebilir, bu sayede çocuklar ve aileleri rahatlayabilir. Hasta bahçesi etkinlikleri çerçevesinde, yoga dersleri, resim atölyeleri, müzik performansları gibi etkinlikler düzenlenerek hastaların ve ziyaretçilerin katılımı teşvik edilebilir.
- Bahçe düzenlemesi için, doğal taşlar ve ahşap malzemelerin kullanımıyla doğal bir estetik oluşturulabilir ve çevreyle uyumlu bir tasarım sağlanabilir. Ayrıca, su özellikleri olarak çeşmeler veya küçük göletler gibi unsurlar ekleyerek, doğanın seslerini ve sakinleştirici etkilerini artırılabilir. Bahçeye yerleştirilecek heykeller ve sanat eserleri, hastaların ve ziyaretçilerin etkileşimde bulunabileceği, ruhsal ve duygusal iyileşmeyi teşvik edebilecek nitelikte olabilir. Bu unsurlar, bahçenin terapetik etkisini artırarak tedavi sürecine olumlu katkıda bulunabilir.
- Bahçenin düzenlenmesi sırasında, doğal ışığın en iyi şekilde kullanılması için açık alanlar ve gölgeliklerin stratejik olarak yerleştirilmesi düşünülebilir. Bu, bahçenin iç mekanlarında doğal ışığın optimum seviyede sağlanmasını sağlayarak enerji verimliliğini artırabilir. Ayrıca, bahçede güneş panelleri gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, enerji verimliliğini artırabilir ve çevresel etkiyi azaltabilir. Bu, bahçenin elektrik ihtiyacını karşılayarak çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunabilir. Bahçe mobilyaları ve peyzaj malzemeleri gibi ürünlerde geri dönüşümlü veya geri dönüştürülebilir malzemelerin tercih edilmesi, çevresel etkiyi azaltabilir ve kaynakların daha etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayabilir. Ayrıca, su tasarrufu sağlayan sulama sistemlerinin kullanılması ve yerel bitki türlerinin tercih edilmesi gibi sürdürülebilir peyzaj uygulamalarıyla çevreye duyarlı bir bahçe

oluşturulabilir. Bu uygulamalar, su tüketimini azaltarak su kaynaklarının korunmasına ve çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunabilir.

Terapi bahçeleri, sadece hastalar için değil, aynı zamanda refakatçileri, ziyaretçileri, sağlık personeli ve gönüllü çalışanlar için de tasarlanmalıdır. Bu, terapi bahçelerinin etkili ve kapsayıcı bir şekilde kullanılmasını sağlamak için önemlidir. Bu nedenle, terapi bahçesi tasarımlarında farklı meslek disiplinlerinin, özellikle fizyoterapistler, psikologlar, hekimler, peyzaj mimarları, mimarlar ve mühendislerin bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu disiplinlerin işbirliği, bahçenin hem istenilen etkiyi hem de sürdürülebilirliği sağlamasına yardımcı olacağı ön görülmektedir.

Çalışmanın sonuçları, peyzaj tasarımı alanında özellikle hastane bahçeleri için tasarım çalışmalarında "iyileştirici bahçe" yaklaşımının geliştirilmesine ve bu yaklaşımın uygulanmasının yaygınlaştırılmasına yönelik farkındalık ve yenilik getirmektedir. Hastaneler için iyileştirici bahçeleri ve terapi bahçelerinin kentsel planlama ve tasarım süreçlerinde nasıl değerlendirilebileceği konusunda önemli ipuçları vermektedir.

KAYNAKLAR

- AHTA, 2023. About Therapeutic Gardens. AHTA. The American Horticultural Therapy Association. Erişim <https://www.ahta.org/index.php> (18.11.2023)
- Akgün, T., 2018. Hastane Bahçelerinde Bulunan Peyzaj Ögelerinin İrdelenmesi: Akdeniz Üniversitesi Hastanesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. Isparta.
- Akpınar Külekçi, E., Sezen I., 2020. Peyzaj Tasarım Sürecinde İyileştirme Bahçeleri. Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 34 Özel Sayı: 337-350.
- Altimier, L., 2004. Healing Environments: For Patients And Providers. "Newborn And Infant Nursing Reviews", 4(1). 89-92.
- Arslan, M., Ekren E., 2017. Yaşlı Kişilerin Sağlığı Ve Etkinlikleri İçin Terapi Bahçeleri. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3 (2): 361-373.
- Boğa C., 2015. Lady Cilento Children's Hospital landscapes. Architecture Australia. Erişim : <https://architectureau.com/articles/lady-cilento-landscapes/> (8.04.2024)
- Chang, C.Y., Chen, P.K., 2005. Human Response to Window Views and Indoor Plants in The Workplace. Department of Horticulture, National Chung Hsing University, Taichung, Taiwan.
- Demirkan, G., 2019. İyileştirici Bahçeler ve Tasarım Kriterlerinin Değerlendirilmesi. Turkish Journal Of Agriculture - Food Science And Technology, 2019, 7(1): 148-151.

- Gölcük Haber, 2017. Tıbbi Aromatik Bahçeler İlgi Görüyor. Gölcük Haber, Erişim <https://golcukhaber.com.tr/2017/09/tibbi-aromatik-bitkiler-bahcesi-ilgi-goruyor/> (26.10.2023)
- Harefield Hospital, 2024. Harefield Hospital Healing Garden. Erişim <https://www.harefieldhealinggarden.co.uk/about-the-garden/> (02.05.2024)
- IFLA, 2022. Healing Gardens Public Hospital 'Klinik Floridsdorf'. International Federation of Landscape Architects. Erişim <https://iflaeurope.eu/index.php/site/project/2022-healing-gardens-public-hospital-klinik-floridsdorf> (5.10.2023)
- Jones, C.F., 2016. Healing Gardens: Hospital Design Using Nature to Heal and Soothe. Landscape Australia. Erişim <https://Landscapeaustralia.Com/Articles/Healing-Gardens-Hospital-Design-Using-Nature-To-Heal-And-Soothe/#> (3.05.2024)
- Kaplan, R., Kaplan, S., Ryan, R., 1998. With People In Mind: Design And Management Of Everyday Nature. Washington, Dc: Island Press.
- Keçecioglu, P., 2014. Ruh Sağlığı Kurumlarında İyileştirme Bahçelerinin İrdelenmesi ve Peyzaj Tasarım İlkelerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. İstanbul.
- Marcus, C.C., 2007. Healing gardens in hospitals. Interdisciplinary Design and Research e-journal, 1, 1, 1-27. Erişim: <http://www.idrp.wsu.edu/> (15.03.2024)
- Nieberler-Walker, K., Reeve A., 2016. Healing Gardens: Hospital Design Using Nature To Heal And Soothe. Landscape Australia. Erişim <https://landscapeaustralia.com/articles/healing-gardens-hospital-design-using-nature-to-heal-and-soothe/#> (3.05.2024)
- Özdemir, A., Çelik Cengiz M., 2018. Kullanıcı Tercihlerine Göre Hastane Çevresi İyileştirme Tasarımı Önerisi; ADSM Kıbrıs Şehitleri Polikliniği, Denizli. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 2018, 20 (3): 388-401.
- Pirli, A., 2020. Peyzaj Tasarımı Bağlamında Ege Üniversitesi Hastanesi Bahçesinin Fiziksel Yeterlilik Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Sachs, N.A., 1999. Psychiatric Hospitals. In Healing Gardens: Therapeutic Benefits And Design Recommendations, P. 235-322, Eds. Marcus, C. C. And Barnes, M., John Willey & Sons, New York.
- Sağlık, E., 2010. Kentsel Dış Mekan Tasarımlarının Tekerlekli Sandalye Kullanıcıları İçin Yeterliliği Ve Geliştirme Olanakları: Ordu Kent Merkezi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. Çanakkale. 3
- Serez, A., 2011. Tarihsel Süreç İçinde Sağlık Bahçeleri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Turgay, Y., 2021. Sağlık Yapılarında Şifa Bahçeleri ve Günümüz Hastanelerinde Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Dalı. İstanbul.

- Uslu, A., 2008. Zihinsel ve Fiziksel Engelliler İçin Hortikültürel Terapi. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 8 (1- 2): 5-24.
- Yılmaz, E., 2017. Hastanelerde Terapi Bahçelerinin İyi Olma Haline Etkilerinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı. İstanbul.
- YNHH, 2024. Healing Garden at Smilow Cancer Hospital. Yale New Haven Health. Erişim <https://www.ynhh.org/smilow/services/support-services/healing-garden> (02.05.2024)